



Sosiaali- ja
terveysministeriö

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi terveydenhuoltolain muuttamisesta sekä siihen liittyviksi laeiksi HE 149/2024 vp

Sairaaloiden ja päivystyksen kokonaisuuden ja
erikoissairaanhoidon työnjaon uudistaminen

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuuleminen
21.11.2024

Toimintaympäristö on muuttunut – sairaaloiden verkostoa on syytä päivittää



- Ikääntyvien määrä kasvaa voimakkaasti ja toisaalta syntyvyys on ennätysellisen alhaista.
- Väestö ja työvoima on keskittynyt ja keskittyy edelleen suuriin kasvukeskuksiin.
- Terveystieteiden työntekijöiden saatavuus on hankaloitunut lähes kaikissa ammattiryhmissä ja kaikissa palveluissa.
- Erityisosaajia ei riitä nykyiseen sairaaloiden palveluverkkoon ja päivystystoimintojen ylläpitoon.
- Taloudellinen tilanne pakottaa etsimään keinoja hillitä kustannusten kasvua
- HO – ”Säädetään kansallisesta sairaaloiden ja päivystysten kokonaisuudesta vuoden 2024 aikana ottaen huomioon pitkät etäisyydet ja kielelliset oikeudet”

Osaajien riittävyys, painopisteen muutos, alueellinen päätöksenteko



- Kansallisesti toimivan sairaalaverkon ylläpito on välttämätöntä. Sen vuoksi keskus- ja yliopistollisten sairaaloiden monierikoisalaisiin ympärivuorokautisiin päivystystoimintoihin on varmistettava riittävä henkilöstö ja osaaminen.
- Riittävä ja osaava henkilöstö ja sen tehokas käyttö eri palveluissa auttaa hillitsemään kustannusten kasvua.
- Sote-uudistuksen tavoitteiden mukaisesti painopistettä tulisi saada siirrettyä perustason palveluihin, mutta myös erikoissairaanhoidossa tarvitaan uudistuksia.
- Alueellinen päätöksenteko sairaaloista ja päivystyksistä on vaikeaa. Tämän vuoksi sairaalaverkosta on säädettävä lailla. Näin voidaan varmistaa kansallisesti ehjä kokonaisuus.

Ympäri vuorokautinen perusterveydenhuollon päivystys



- Ympäri vuorokautista perusterveydenhuollon päivystystä saisi ylläpitää Ivalossa, Kemissä, Kuusamossa, Kouvolaissa, Pietarsaaressa, Raaseporissa ja Savonlinnassa.
- Kemissä ja Savonlinnassa saa ylläpitää vaihtoehtoisesti sellaista rajattua erikoissairaanhoidon päivystystä, joka tukee sairaalan ja sen erikoissairaanhoidon vuodeosastojen toimintaa ja alueen hoitoketjuja, mutta ei kuitenkaan ole monierikoisalaista ympäri vuorokautista päivystystä.
- Edellytyksenä on, että palveluiden saavutettavuus edellyttää tällaisen päivystyksen ylläpitoa eikä väestön tarvitsemia kiireellisen hoidon palveluita voida riittävästi turvata ensihoitopalvelun ja muiden päivystysyksiköiden avulla
- Pietarsaaressa ja Raaseporissa edellytyksenä on, että ylläpito tukee kielellisten oikeuksien toteutumista.

Ympäri vuorokautinen perusterveydenhuollon päivystys ja kiirevastaanotot



- Nykyisestä STM:n poikkeuslupakäytöstä 24/7 päivystyksen ylläpidolle luovuttaisiin.
- Perusterveydenhuollon yöpäivystystä (klo 22-07) ei voisi nykyisistä yksiköistä ylläpitää Jämsässä ja Raahessa 1.10.2025 lukien eikä Iisalmessa ja Varkaudessa 1.1.2026 lukien.
- Hyvinvointialueiden on järjestettävä ilta- ja viikonloppuaikaista kiirevastaanottoa, kun *väestön palvelutarve ja (uusi ehdotus)* palvelujen saavutettavuus sitä edellyttää.
 - Tällaista päivystystä saa siis järjestää vapaasti klo 07-22 välisenä aikana
- Selkeytetään kiireellisen hoidon arvioinnin sääntelyä

Monierikoisalainen ympärivuorokautinen päivystys



- Jokaisella hyvinvointialueella on jatkossa yksi yliopistollinen sairaala tai keskussairaala
 - jossa on väestölle avointa ja sairaalan toiminnan varmistavaa monierikoisalaista ympärivuorokautista päivystystä ja jossa voi toteuttaa ympärivuorokautista leikkaussalivalmiutta edellyttävää kirurgista toimintaa sekä voi hoitaa synnytyksiä muiden edellytysten täytyessä.
 - Monierikoisalainen päivystyksellä tarkoitetaan ympärivuorokautista päivystystä, jossa on monipuolisesti eri erikoisalojen väestölle avoin päivystys sekä samassa sairaalassa monipuoliset jatkohoitomahdollisuudet eri erikoisalojen vuodeosastoilla sekä teho- tai tehovalvontahoitoa.
- Kemissä, Savonlinnassa, Oulaisissa, Salossa ja Valkeakoskella sijaitsevissa sairaaloissa ei jatkossa olisi tällaista päivystystä, mutta niissä voisi silti toteuttaa päiväkirurgiaa ja lyhytjälkihoitoista kirurgiaa
 - Synnytysten hoitoa ei olisi mahdollista jatkossa järjestää Kemissä Länsi-Pohjan sairaalassa.
 - Kemissä ja Savonlinnassa voisi ylläpitää perusterveydenhuollon tai rajattua erikoissairaanhoidon yöpäivystystä



Monierikoisalainen ympärivuorokautinen päivystys

- Uudellamaalla HUS-yhtymä voisi päätöksensä perusteella ylläpitää tällaisia sairaaloita muillakin paikkakunnilla kuin vain Helsingissä.
- HUS-yhtymällä on nykyisin monierikoisalaista ympärivuorokautista päivystystä Helsingissä, Espoossa, Vantaalla, Lohjalla, Porvoossa ja Hyvinkäällä sijaitsevilla sairaaloilla
- Kaikissa sairaaloissa ja muissa terveydenhuollon toimintayksiköissä saisi edelleen ylläpitää kyseisen sairaalan tai terveydenhuollon toimintayksikön vuodeosastoilla jo olevien potilaiden potilasturvallisen hoidon kannalta tarpeellista ympärivuorokautista päivystystä.

Leikkaustoiminta ja muut anestesilogista osaamista vaativat toimenpiteet (1/2)



- Lievennettäisiin nykyistä sääntelyä siitä, että leikkaustoiminta, joka edellyttää leikkaussaliolosuhteita ja anestesiaa, tulee kokonaisuudessaan koota niihin sairaaloihin, joissa on monierikoisalainen ympärivuorokautinen päivystys.
- Osaa leikkaussaliolosuhteita ja anestesiaa edellyttävästä päiväkirurgiasta ja lyhytjälkihoitoisesta eri erikoisalojen leikkaustoiminnasta voisi suorittaa myös tietyissä nimetyissä hyvinvointialueiden sairaaloissa
 - Kemissä, Oulaisissa, Salossa, Savonlinnassa ja Valkeakoskella sijaitsevat sairaalat
 - HUS-yhtymän sairaaloissa, vaikka niissä ei ole monierikoisalaista ympärivuorokautista päivystystä
- Lisäksi muussakin sairaalassa tai muussa terveydenhuollon toimintayksikössä voisi suorittaa sellaisia anestesilogista osaamista edellyttäviä nukutusta tai puudutusta vaativia kevyitä toimenpiteitä, jotka voidaan potilasturvallisesti toteuttaa muuallakin kuin leikkaussalissa ja jotka edellyttävät vain lyhytaikaista potilaan jälkiseurantaa.
- Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin päiväkirurgisista ja lyhytjälkihoitoisista leikkauksista ja tietyistä muista toimenpiteistä.



Leikkaustoiminta ja muut anestesiologysta osaamista vaativat toimenpiteet (2/2)

- Päiväkirurgiana toteutettavia polven ja lonkan primaareja tekonivelleikkauksia voisi **väliaikaisesti** suorittaa Kemissä, Savonlinnassa, Oulaisissa, Salossa ja Valkeakoskella sekä sellaisissakin HUS-yhtymän sairaaloissa, joissa ei ole 24/7 päivystystä
- jos hoitoon pääsyn enimmäisaika (hoitotakuu) on vaarassa jäädä toteutumatta
- eikä hyvinvointialue tai HUS-yhtymä pysty hankkimaan riittävästi näitä leikkauksia muilta hyvinvointialueilta.
- mahdollisuus olisi voimassa siirtymäkauden ajan 30.6.2028 asti

Leikkausten ja muiden anestesiologista osaamista vaativien toimenpiteiden hankinta



- Päiväkirurgiaa ja lyhytjälkihoitoista eri erikoisalojen leikkaustoimintaa ja anestesiaa edellyttäviä kevyitä toimenpiteitä voisi hankkia yksityiseltä palveluntuottajalta.
- Yksityiseltä palveluntuottajalta saisi hankkia sellaisia lonkan ja polven primaareja tekonivelleikkauksia, jotka potilaskohtaisesti soveltuvat ja suunnitellaan tehtäväksi päiväkirurgisena toimenpiteenä, jos hoitotakuu on vaarassa jäädä toteutumatta.
- Ns. raskasta kirurgiaa saisi hankkia vain sellaiselta palveluntuottajalta, jonka sairaala on julkisen yliopistollisen sairaalan tai keskussairaalan välittömässä läheisyydessä ja jolla on kyseiseen sairaalaan erottamaton toiminnallinen yhteys
- Leikkaustoiminnan hankinnan periaatteista on sovittava yhteistyöalueen yhteistyösopimuksessa
- Valtioneuvoston asetuksen tarkempi sääntely päiväkirurgisista ja lyhytjälkihoitoisista leikkauksista ja tietyistä muista toimenpiteistä koskisi myös palveluiden hankintaa

Lakien voimaantulo



- Päiväkirurgian ja lyhytjälkihoitoisen kirurgian, päiväkirurgisten tekonivelleikkausten sekä tiettyjen muiden toimenpiteiden hankinta yksityiseltä palveluntuottajalta sekä niiden toteuttaminen nimetyissä julkisissa sairaaloissa mahdollistetaan 1.1.2025
- Pääosa lakimuutoksista tulee voimaan 1.10.2025 alkaen
- lisäalassa ja Varkaudessa voi ylläpitää yöaikaista perusterveydenhuollon päivystystä 31.12.2025 saakka jo aiemmin myönnetyn poikkeusluvan takia.



Hallituksen esityksen taloudelliset vaikutukset

- Vuosi 2025:
 - Esitys vahvistaisi valtion taloutta 6,2 M€ (Hyvinvointialueiden toimintamomenttiin kohdistuisi vuonna 2025 7,2 M€ säästö, mutta sairausvakuutuksen lisäysten valtion osuus olisi 1 M€)
- Vuosi 2026->
 - Esitys vahvistaisi valtion taloutta 26,5 M€ vuodesta 2026 lukien (Hyvinvointialueiden toimintamomenttiin kohdistuisi yhteensä 30,6 M€ säästö, mutta sairausvakuutuksen lisäysten valtion osuus olisi 4,1 M€).



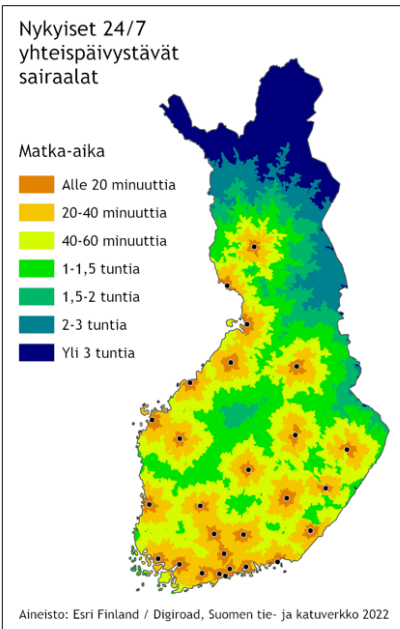
Hyvinvointialue	Säästöpotentiaali yhteensä, milj. euroa	Laskennallisen rahoituksen muutos yhteensä, milj. euroa	Rahoituksen muutoksen ja säästöpotentiaalin välinen erotus, milj. euroa
Helsinki	0	-3,3	-3,3
Vantaa ja Kerava	0	-1,4	-1,4
Länsi-Uusimaa	0	-2,3	-2,3
Itä-Uusimaa	0	-0,5	-0,5
Keski-Uusimaa	0	-1,0	-1,0
Varsinais-Suomi	5	-2,8	2,2
Satakunta	0	-1,2	-1,2
Kanta-Häme	0	-1,0	-1,0
Pirkanmaa	0	-3,0	-3,0
Päijät-Häme	0	-1,2	-1,2
Kymenlaakso	3,2	-1,0	2,2
Etelä-Karjala	0	-0,7	-0,7
Etelä-Savo	5,8	-0,8	5,0
Pohjois-Savo	2	-1,5	0,5
Pohjois-Karjala	0	-1,0	-1,0
Keski-Suomi	0	-1,5	-1,5
Etelä-Pohjanmaa	0	-1,1	-1,1
Pohjanmaa	0	-0,9	-0,9
Keski-Pohjanmaa	0	-0,4	-0,4
Pohjois-Pohjanmaa	8,3	-2,3	6,0
Kainuu	0	-0,4	-0,4
Lappi	6,3	-1,1	5,2
Koko maa	30,6	-30,6	0



Ensihoito

- Ensihoitopalvelun kustannuslisäys vuositasolla 7,6 miljoonaa euroa
- Sairausvakuutuksen korvaukset sairaankuljetuksesta vuositasolla 7,5 miljoonaa euroa (tuottoa hyvinvointialueille), eli nettolisäys hyvinvointialueiden rahoitukseen 0,1 miljoonaa euroa.
- Sairausvakuutuksen lisäyksestä valtion rahoitusosuus 3,9 miljoonaa euroa ja vakuutettujen rahoitusosuus 3,6 miljoonaa euroa (rahoitusosuudet kanavointiratkaisun (HE 123/2024 vp) mukaiset).
- Vuositasolla laskennallinen ensihoitopalveluyksiköiden lisäystarve kaikkiaan noin 7,5 yksikköä (yksikköhinta 1 miljoona euroa). Kohdentaminen ja kustannustehokkaiden toimintamallien luominen kuuluu hyvinvointialueen toimivaltaan.

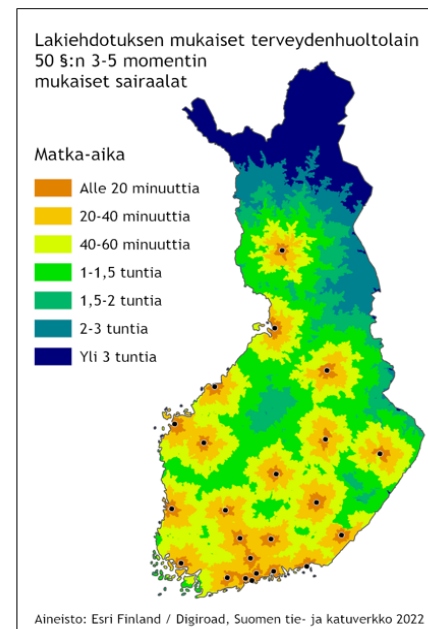
Saavutettavuus asuinpaikan mukaan monierikoisalaisiin ympärivuorokautisesti päivystäviin sairaaloihin, nykytila ja ehdotukset



Nykyinen saavutettavuus 24/7 päivystäviin yhteispäivystyssairaaloihin
Mukana ei ole perusterveydenhuollon 24/7 yksiköitä

Matka-aika	Kumulatiivinen väestömäärä	Kumulatiivinen väestöosuus (%)
0 - 20 min	3561170	65,2
20 - 40 min	4658974	85,3
40 - 60 min	5198536	95,1
1 - 1,5 h	5403723	98,9
1,5 - 2 h	5432389	99,4
2 - 3 h	5455533	99,8
yli 3 h	5464848	100,0

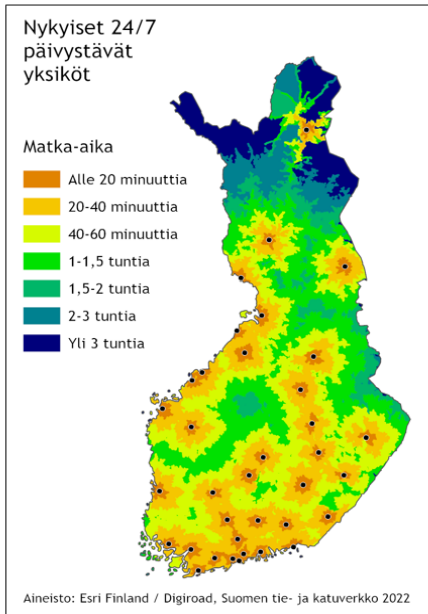
Aineisto: Tilastokeskus, Väestöruutuaineisto 31.12.2022



Matka-aika	Kumulatiivinen väestömäärä	Kumulatiivinen väestöosuus (%)
0 - 20 min	3444784	63,0
20 - 40 min	4489362	82,1
40 - 60 min	5049804	92,4
1 - 1,5 h	5386847	98,6
1,5 - 2 h	5432386	99,4
2 - 3 h	5455533	99,8
yli 3 h	5464848	100,0

Aineisto: Tilastokeskus, Väestöruutuaineisto 31.12.2022

Saavutettavuus asuinpaikan mukaan kaikkiin ympärivuorokautisesti päivystäviin sairaaloihin, nykytila ja ehdotukset



Saavutettavuus syksyllä 2024 kaikkiin 24/7 päivystysyksiköihin
Mukana yhteispäivystysyksiköt ja perusterveydenhuollon 24/7 yksiköt

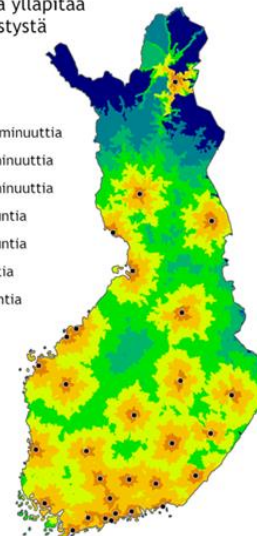
Matka-aika	Kumulatiivinen väestömäärä	Kumulatiivinen väestöosuus (%)
0 - 20 min	3774277	69,1
20 - 40 min	4860905	88,9
40 - 60 min	5275460	96,5
1 - 1,5 h	5438396	99,5
1,5 - 2 h	5456549	99,8
2 - 3 h	5462995	100,0
yli 3 h	5464848	100,0

Aineisto: Tilastokeskus, Väestöruutuaineisto 31.12.2022

Paikkakunnat, joissa on mahdollista ylläpitää 24/7 päivystystä

Matka-aika

- Alle 20 minuuttia
- 20-40 minuuttia
- 40-60 minuuttia
- 1-1,5 tuntia
- 1,5-2 tuntia
- 2-3 tuntia
- Yli 3 tuntia



Aineisto: Esri Finland / Digiroad, Suomen tie- ja katuverkko 2022

Matka-aika	Kumulatiivinen väestömäärä	Kumulatiivinen väestöosuus (%)
0 - 20 min	3639932	66,6
20 - 40 min	4657222	85,2
40 - 60 min	5177874	94,7
1 - 1,5 h	5422490	99,2
1,5 - 2 h	5456549	99,8
2 - 3 h	5462995	100,0
yli 3 h	5464848	100,0

Aineisto: Tilastokeskus, Väestöruutuaineisto 31.12.2022



Henkilöstö

- Henkilöstön ja osaamisen riittävyyden turvaaminen yliopistollisten sairaaloiden ja keskussairaaloiden ympärivuorokautiseen päivystyksen ja raskaaseen operatiiviseen toimintaan ja siihen liittyviin muihin toimintoihin.
- Henkilöstöresurssia voidaan allokoida myös peruspalveluihin ja muihin hyvinvointialueiden palveluihin.
- Vuokratyövoiman ja muiden ostopalveluiden käytön tarpeen todennäköinen vähentäminen päivystyksissä.
- Tavoitellut myönteiset vaikutukset edellyttävät työn houkuttelevuuden lisäämisen toimia.
- Nykyinen henkilöstö ei todennäköisesti ole kaikin osin halukas siirtymään uusiin tehtäviin tai työn perässä toiselle paikkakunnalle. -> siirtymää muihin tehtäviin, työnantajille ja toimialoille
- Päivystysvelvollisuuden vähäisyys tai poistuminen voi olla myös rekrytointivaltti
- Päiväkirurgian laajamittainen hankinta voi aiheuttaa siirtymää yksityiselle sektorille

Koulutus



- Muutossairaaloissa osan lääkärien erikoistumiskoulutuksesta voisi todennäköisesti jatkossakin suorittaa. Erikoistuvien lääkäreiden saatavuus voi vaikeutua kyseiseen sairaalaan tietyillä erikoisaloilla.
- Kokonaisuutena erikoislääkärikoulutuksen koulutusvolyymi eri erikoisaloilla ei vähenisi vaan vain siirtyisi osittain toisiin sairaaloihin.
- Osan hoitohenkilökunnan koulutuksesta voisi muutossairaaloissa edelleen suorittaa. Harjoittelumahdollisuudet voivat päättyä/supistua erityisesti sairaanhoitajien ja kättilöiden perustutkintoon sisältyvän harjoittelun sekä joidenkin kliinisen hoitotyön erikoisaloja koskevien erikoistumiskoulutusten työelämäjaksojen osalta.
- Muutoksella voisi olla vaikutusta työvoiman saatavuuteen myös pitkällä tähtäimellä, sillä osin erikoistumisjakson/harjoittelun aikana tapahtuu sitoutumista sairaalaan ja sijaintipaikkakunnalle
- Erikoistumiskoulutuksen ja hoitohenkilökunnan harjoittelujen järjestämiseen vaikuttaa tulevaisuudessa myös aloituspaikkojen tuleva lisäys.
- Onnistuminen harjoittelujen ja koulutuksen järjestämisessä edellyttää palvelujärjestelmän ja oppilaitosten kiinteää, sitoutunutta yhteistyötä.



Sosiaali- ja
terveysministeriö

